

HORIA TECULESCU ȘI PERSONALITĂȚILE CULTURII INTERBELICE

Lucia Țarălungă

Deși ASTRA sîghîșoreană exista încă din 1871, de abia după Marea Unire de la 1918 activitatea ei a început să se contureze și să capete importanță, datorită formării unei puternice pătri de intelectuali ceea ce a dus la înmulțirea și îmbogățirea evenimentelor culturale în zonă.

Impulsionarea vieții culturale și „*strălucirea ei pe timp îndelungat a pornit din inima acelui mare cărturar care a fost Horia Teculescu*”¹, cea mai mare personalitate a Sîghîșoarei interbelice.

Numit director al liceului „Principele Nicolae” din anul 1926 „*Horia Teculescu, om de cultură vastă și mare patriot s-a încadrat repede în atmosfera de însuflețire găsită în localitate și a dus-o mai departe cu deplin succes*”²

În cei 16 ani cât a activat pe aceste meleaguri (până în 1942, când o boală necruțătoare l-a răpus la numai 45 ani), Horia Teculescu, datorită spiritului înalt care îl însuflețea și prin muncă neobosită a reușit să facă din acest oraș pe care l-a iubit profund, un centru cultural deosebit de activ.

În această „Perlă a Târnavei” cum cel mai adesea îi plăcea să denumească Sîghîșoara, el a mai fost numit și președinte al societății „Astra” al despărțământului Târnavă Mare, cât și membru de drept în Consiliul Comunal al orașului, depunând o muncă asiduă atât culturală cât și civică în folosul orașului său adoptiv.

Fără a vrea să marginalizăm rolul altor creatori și susținători ai culturii sîghîșorene interbelice : N.D. Petrescu-Zoița, A.P. Bănuț, I. Cocișiu, Miron Neagu, totuși Horia Teculescu rămâne pentru această perioadă un adevărat mentor, el fiind inițiatorul și autorul multora din actele și evenimentele culturale din Sîghîșoara și din zonă.

A slujit cultura atât în calitate de director, publicând cele 3 anuare (1926/1927 ; 1927/1929 ; 1929/1933), cât și președinte al Astrei sîghîșorene din 1930, cu tot elanul de care era capabil și a reușit să transforme Sîghîșoara „*într-unul din cele mai active*

1 Monografia Județului Târnavă Mare, p. 337.

2 Ibidem.

centre culturale românești” după cum sublinia istoricul literar Ioan Breazu.

La inițiativele „ASTREI” viața muzicală cultă a fost și ea marcată de manifestări de mare forță cum au fost concertele lui George Enescu, 3 la număr în 1923, 1927 și 1929, precum și reprezentația tot în 1929 a primului spectacol de operetă pus în scenă la Sîghîșoara. Este vorba de opereta „La șezătoare” de Tiberiu Brediceanu prezent și el la spectacol, soliști fiind Miron Neagu, V. Topriceanu și I. Comoroșan.

Miron Neagu alt om de cultură sîghîșorean mare iubitor de folclor și pasionat culegător de folclor, a fost audiat de George Enescu și Tiberiu Brediceanu în 1929, iar cu alt prilej, în 1931 G. Enescu i-a acordat un autograf cu următoarele cuvinte : „*Pentru Domnul Miron Neagu : sinceră și admirativă amintire*”.

Tot în această perioadă iau naștere numeroase ansambluri corale, dintre care cel al ASTREI condus de profesorul Ilarion Cocișiu va întruni elogiile specialiștilor pentru calitatea execuției și interpretare artistică și care a avut primul concert cu public în chiar ziua concertului de operetă amintit mai sus.

Un alt țel al intelectualității locale și al ASTREI este culturalizarea românilor din zonă prin răspândirea cărții și înființarea de biblioteci. În acest sens are loc o amplă acțiune pe data de 30 oct.1921 când sunt prezenți la Sîghîșoara principele moștenitor Carol, ministrul culturii și artelor precum și academicianul Andrei Bârseanu, președintele ASTREI centrale. Se vede astfel importanța dată acestei probleme. În anul 1923 a fost inaugurată biblioteca poporală a Reuniunii meseriașilor și comercianților din Sîghîșoara bine dotată atât cu literatură beletristică cât și cu literatură de specialitate. Acțiunea este continuată, astfel că în anul 1927 la Sîghîșoara erau următoarele biblioteci: o bibliotecă a ASTREI cu 160 de volume, 2 biblioteci școlare, 2 biblioteci liceale și o bibliotecă a Reuniunii meseriașilor și comercianților.³ De asemenea în plasa Sîghîșoara s-au înființat biblioteci în 25 de localități. După moartea lui Horia Teculescu, soția acestuia Victoria donează pentru biblioteca ASTREI întreaga bibliotecă a soțului ei, care însuma 1200 volume și din care o parte în fondul documentar al bibliotecii liceului „Mircea Eliade”.

În timpul activității sîghîșorene, timp de 16 ani Horia Teculescu a purtat o vie corespondență cu unele dintre cele mai mari personalități ale culturii românești

3 Mercurie Petcu.,Gheorghe Gavrila, *Astra sîghîșoreană 1861-1950 și Horia Teculescu 1897-1942*, p.41.

interbelice, fie primind scrisori de la aceștia, fie trimițând el scrisori, majoritatea invitații de a veni să țină conferințe în această „cetate de basm”. Au fost invitați astfel nu numai scriitori și poeți ci și mari specialiști în alte domenii: istorici, economiști, oameni politici, compozitori, etc.

În urma acestor invitații, Sighișoara îi are de mai multe ori ca oaspeți pe Nicolae Iorga, Sextil Pușcariu, Vasile Goangă, Ștefan Ștefănescu-Goangă, Silviu Dragomir, Emanoil Bucuță, Gheorghe Bogdan Duică, Victor Jinga, D.D. Roșca, C.C. Giurescu Al.Hodoș, Liviu Russu, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, Ion Agârbiceanu, Cincinat Pavelescu, etc.

Legăturile acestor mari personalități cu Sighișoara au fost mediate și întreținute personal de Horia Teculescu, care datorită zelului și ardorii depuse pentru împlinirea misiunii lui culturale a captat atenția, simpatia și prețuirea acestora nu numai pentru propria persoană ci și pentru oraș.

De cât respect și prețuire se bucura H. Teculescu ne putem da seama răsfoind Anuarele liceului ale lui H.Teculescu precum și cartea „*Astra sighișoreană 1861-1950 și Horia Teculescu 1897-1942*” de Petcu M. și Gavrilă Ghe unde, în anexă sunt prezentate scrisorile lui Horia Teculescu și a unora din corespondenții săi.

Astfel la sărbătorirea lui N. Iorga, cu prilejul împlinirii de către acesta a vârstei de 60 ani, când pe lângă obișnuitele urări, liceul trimițând și un album omagial, se primește următorul răspuns:

„D-lui profesor Horia Teculescu

Director de liceu

Sighișoara

Scumpe coleg,

Sănătate tuturor celor care s-au gândit la mine, în aceste zile grele, la grijile mele și la lipsa de dreptate și nrecunoștință a altora, îți mulțumesc foarte mult

Primește te rog cele mai bune salutări

N.Iorga”

(Anuarul lic. 1929/30-1932/33, pag.26).

În anul 1931 liceul îl omagiază pe O. Goga cu prilejul împlinirii a 50 de ani. Răspunsul poetului a fost următorul:

„Iubite Teculescu, arată te rog, caldele mele mulțumiri tuturor pentru bunele sentimente ce-mi trimiteți. Dacă mi se îngăduie o povață, arată tineretului vechea mea dorință: să se pătrundă de ideea națională cu toate consecințele ei, dacă vrea să-și câștige un titlu de mândrie pentru tâmpelile cărunte de mai târziu.

Octavian Goga”⁴

Tot în anul 1931 liceul îl omagiază pe M. Sadoveanu cu prilejul împlinirii a 50 de ani trimițându-i un portret pictat de pictorul S. Albescu și un album omagial . Marele scriitor răspunde:

„Iubite Domnule Teculescu,

Îți mulțumesc din inimă pentru darurile pe care ai binevoit a mi le trimite de aceste sfinte sărbători bătrânești. Te rog să fi așa de bun să te faci interpretul meu pe lângă domnii profesori ai liceului principele Nicolae apoi a le arăta sentimentele mele de recunoștință pentru dragostea ce-mi arată. Te rog să comunici și elevilor liceului dumnitale toată mulțumirea ce am avut pentru delicata lor atențiune.

Vă doresc tuturor un an nou bun, întru sănătate și spor și socotiți-mă al domniei voastre, cu toată dragostea prieten,

Mihail Sadoveanu”⁵

În anul 1928 liceul îl omagiază pe I. Al. Brătescu-Voinești cu prilejul împlinirii a 60 de ani. S-a ținut o șezătoare literară în care H. Teculescu a vorbit despre opera scriitorului. Marele scriitor a răspuns:

„Mult stimat domnule Director,

Nu găsesc cuvinte prin care v-ași putea exprima viea emoțiune și măgulire ce am simțit la primirea prețioaselor omagii, ce-mi adresează liceul

„Principele Nicolae”.

Vă rog să primiți și să împărtășiți și domnilor profesori și tuturor elevilor călduroasele mele mulțumiri și expresiunea celor mai alese sentimente.

Cartea ce a-ți binevoit a-mi trimite o voi păstra pentru urmașii mei ca un document de nobleță.

Brătescu-Voinești”(Anuarul lic. 1927/28-1928/29, pag.208).

În 1933 celebrul epigramist Cincinat Pavelescu, impresionat de modul cum a

4 Anuarul Liceului „Principele Nicolae” din Sighișoara. Anul școlar 1929/30-1932/33, p. 35

5 Ibidem.

fost primit la Sighișoara unde a ținut o conferință, a mulțumit astfel:

„Nu știu, Iubite Domnule Teculescu cum am putut lăsa să treacă atâta timp fără să vă mulțumesc și pentru modul cum m-ați primit în Sighișoara și mai cu seamă în casa voastră- asil de grație, de reculegere și de visare, și pentru organizarea conferinței mele și cuvintele rostite de dv. cu atâta subtilă elocință, atât înainte cât și la banchet. Vă exprim sentimentele mele și afectuoase și admirative.

Cincinat Pavelescu”⁶

Istoricul C. C. Giurescu trimite următorul răspuns la invitația lui H. Teculescu de a ține o conferință la Sighișoara:

„Stimate Domnule Teculescu

Am primit cartea dumatăle poștală și cu plăcere primesc să viu la Sighișoara spre a ține o conferință. Se întâmplă însă că la 4 martie am o altă conferință în București așa că nu pot veni la această dată. Sunt liber în zilele de 18 sau 25 martie când vin, încă odată cu plăcere.

În așteptarea răspunsului dumatăle, primește te rog, asigurarea celor mai alese sentimente.

C.C.Giurescu⁷

Prietenia lui H. Teculescu cu poetul Ion Minulescu s-a înfiripat în anul 1927 cu ocazia prezenței acestuia din urmă la Sighișoara la o șezătoare literară. În anul 1937 I. Minulescu îi trimite lui H. Teculescu următoarea scrisoare:

„Dragă Horia

Fii te rog drăguț și trimite-mi și mie o copie după poezia făcută la Căciulata cu Any Ondra, pe care eu am pierdut-o și de care am nevoie să o pun într-un foileton. Tu trebuie s-o păstrezi, fiindcă știu că asta este una dintre dulcile tale manii.

..... Când mai vii pe la București ostenește-te să dai cu nasu' și pe la mine, la minister și poate chiar pe-acasă,.....

Al tău,

Ion Minulescu”

De o deosebită delicatețe este scrisoarea lui Ionel Teodoreanu din 24 martie 1938 :

6 Ibidem, p. 95

7 Mercurie Petcu, Gheorghe Gavrilă, op. cit., anexa 26.

„Iubite Domnule Teculescu,

Iartă-mă că-și răspund atât de târziu. Dar viața mea a trecut pîntr-un fel de tunel al destinului, negru și apăsător, care m-a făcut să uit viața și oamenii.

Vin cu dragă inimă la Sighișoara. Scrisorile dumatăle vestesc floare nouă și miros de pâine caldă. La Sighișoara voi sta 2-3 zile. Vreau să-mi încarc sufletul cu floarea și vechimea locurilor de acolo, acoperind funinginele care în ultimul timp mi-au înegrit sufletul. Sper că până la sosirea mea, va apare și noul meu volum „In casa bunicilor” frate bun cu „Ulița copilăriei” pe care aș dori să-l aduc în casa dumatăle cu mâinile mele, știind că lectorul îl merită astfel dat. Sunt ostent în fibrele mele adânci. Strunele mele de-acum sunt greori de toamnă târzie. Poate că și conferința va pătimi. Mă veți erta. Am însă impresia că nu voi fi printre străini, ci în mijlocul acelei familii pe care cărțile o aduc uneori scriitorului. Întind mâinile de departe, dumatăle, pomilor și oamenilor buni. Ionel Teodoreanu”

O caldă prietenie îl leagă pe H. Teculescu și de prozatorul Cezar Petrescu pe care la începuturile cunoștinței lor îl numea simplu „Domnule Petrescu”(1935), ca după numai 3 ani în 1938 să-l numească „Iubite cucoane Chezarie” iar la sfârșitul scrisorii „Cu frățească dragoste mă închin, Horia Teculescu”

S-au amintit mai sus cele 3 anuare publicate ale liceului, alcătuite de H. Teculescu. Ele s-au bucurat de o mare prețuire atât în țară cât și în străinătate. Astfel bibliotecarul Palatului Regal G. T. Kirileanu cere aceste publicații ca să le cuprindă în fondul bibliotecilor regale:

„Stimate Domnule Teculescu,

Negăsind în librării Anuarele publicate de Dvs. care cuprind studii interesante, v'aș ruga să binevoiți a-mi răspunde cum aș putea procura bibliotecelor regale câte 2 exemplare, arătându-mi și prețul convenit.

De asemenea v'aș ruga să-mi indicați și alte publicații ale Dvs. spre a mi le putea cumpăra.

Al Dv. cu deosebită stimă,

G.T.Kirileanu

Bibliotecarul Palatului Regal”

Aceste anuare s-au bucurat de recunoaștere și peste hotare fiind cerute de universitatea din Torino-Italia, după cum aflăm din scrisoarea următoare:

„Torino, 9 August 1932

Mult Stimate Domnule Director,

Vă rog să binevoiți a-mi trimite Anualele liceului de la 1926 până astăzi, pentru recenzie în Rivisto Pedagogica italiană, directorul căreia este dl. Dr. A. Credaro, senator și profesor universitar,

Cu deosebită stimă,

Dr. Mario Ruffini

Lector de limba română la Universitate Corso Principe

Eugenio, 17 Torino (Italia) ”⁸

Din Anexa nr.23 din- Petcu M., Gavrilă Ghe. - *Astra sighișoreană 1861-1950 și Horia Teculescu 1897-1942* aflăm și sentimentele d-lui Teculescu la primirea acestei scrisori „ *Pentru munca noastră am primit cuvinte de încurajare din toate părțile țării, dar mare ne-a fost mângâierea primind rândurile de mai jos, un puternic îndemn, sosit de peste hotare*”.

Activitatea lui H. Teculescu a fost multilaterală și rodnică. Două dintre lucrările lui, „Pe Mureș și pe Târnave”- bogată culegere de folclor publicată în 1930- și ampla carte despre directorul liceului „A.Șaguna” Brașov, „Virgil Onițiu, un educator deschizător de suflete și ziditor de idealuri”, publicată în 1937, au fost premiate de Academia Română: prima, în 1932, în urma raportului academic întocmit de poetul O. Goga, iar a doua în anul 1938 în urma raportului lui Onisifor Ghibu și a votului unanim.

Scrisorile primite cu aceste ocazii de H. Teculescu una de la Ion Bianu președinte al Academiei Române, datată 11.01.1931 și de la Onisifor Ghibu datată 27.12.1935, ne dau o imagine completă a recunoașterii de care s-a bucurat H. Teculescu în mediile academice interbelice.

„ *Stimate domnule Teculescu,*

Am cetit cu viu interes și multumire frumoasa D-tale scriere „ Pe Mureș și pe Târnave”. Ea cuprinde un măreț buchet din acele flori sufletești și poetice în cari s-a delectat copilăria mea, trăită în văile dintre Târnave, între Mediaș, Blaj și Cetatea de Baltă.....

Ai făcut o lucrare frumoasă și folositoare, un buchet un mozaic, în care cine vede și

pricepe poate cunoaște o latură de sublimitate a fondului artistic al neamului românesc cum se arată în mijlocul dulcelui nostru Ardeal, cea mai dulce și mai frumoasă parte din lume. Să trăiești!

I. Bianu

Președinte al Acad. Române ”

„ *Iubite amice,*

Am citit cu o rară însuflețire sufletească paginile pe cât de calde și de adevărate pe atât de temeinice prin care ai reînviat, în Țara Bârsei imaginea neîntrecutului nostru director Virgil Onițiu. Tu i-ai înălțat prin aceste pagini un monument vrednic de măreția lui și i-ai fixat mai bine decât oricine personalitatea atât de hotărâtă și de complexă.....

O. Ghibu ”

Deși cea mai mare parte din corespondența sa, H. Teculescu a purtat-o cu marele Lucian Blaga, prietenul său și fost coleg am ținut să prezentăm în aceste pagini doar corespondența sa cu personalitățile interbelice care au onorat Sighișoara cu prezența lor pentru a ne da seama de efervescența vieții culturale interbelice a orașului nostru ca urmare a eforturilor depuse de intelectualitatea de aici și în special de H. Teculescu.

Din aceste puține rânduri ne putem da seama de cultura și înalta ținută profesională ale celui ce a condus cu glorie destinele acestui liceu timp de 16 ani. Ca o aleasă prețuire și adânc respect, în anul 1943 conducerea liceului și oficialitățile județului Târnava Mare i-au ridicat un bust lui H. Teculescu (în zona unde se găsește azi bustul lui I. Chendi). Din păcate acesta a fost distrus de o bombă aruncată de aviația fascistă în 1944. Spiritul său va rămâne viu pentru totdeauna în orașul său de adopție pe care l-a iubit și l-a slujit până la moarte.

**Horia Teculescu kulturellen Bindungen mit den rumänischen Intellektuellen in der
Zwischenkriegszeit
(Zusammenfassung)**

Horia Teculescu war in der Zwischenkriegszeit eine der wichtigsten Persönlichkeiten aus Schäßburg und hat sich großen Zuspruchs seitens der kulturellen Elite aus Rumänien erfreut.

Direktor des Lyzeums "Principele Nicolae" aus Schäßburg, Schriftsteller und Vorsitzender bei "Astra", Horia Teculescu hat feste Beziehungen mit den markantesten Intellektuellen des Landes geknüpft und aufrechterhalten und schaffte es Schäßburg zu einem der wichtigsten Kulturellen Zentren.

**SE POATE VORBI DE O ROMÂNIZARE INTERBELICĂ
LA SIGHIȘOARA?**

Adonis P. Mihai

Fenomenul românizării în România Mare constituie un domeniu important de cercetare pentru istoricii români și străini cu preocupări istoriografice asupra perioadei interbelice.

Printre cercetătorii care s-au ocupat în ultimii ani de acest proces, care s-a derulat cu intensități diferite în provinciile unite cu Vechiul Regat în 1918 se numără și Irina Livezeanu (*Cultură și naționalism în România Mare 1918 – 1930*, București, 1998),¹ Mariana Hausleitner (*Românizarea Bucovinei. Impunerea pretenției național-statale a României Mari 1918 – 1944*, München, 2001)² și Dietmar Müller (*Cetățenia revocată. Evreii și musulmanii ca elemente de alteritate în codul național românesc și sârb. Concepte etnonaționale de cetățenie*, Wiesbaden, 2005).³

Irina Livezeanu a analizat în prima parte a lucrării sale modalitatea prin care statul român prin guvernele sale de la București a dorit românizarea Bucovinei, Basarabiei și Transilvaniei.

După 1918 elementul românesc din Ardeal a trebuit să înfrunte minoritatea maghiară nemulțumită, precum și minoritățile germană și evreiască, mai urbanizate și deținătoare de privilegii istorice mai mari decât cele ale românilor.⁴

Amprenta lăsată de români asupra peisajului urban al Transilvaniei era mai slabă decât prezența lor numerică. Orășenii români se grupau în trei categorii: cei cu statut înalt – doctori, preoți, învățători, profesori, avocați, ziariști, întreprinzători, care își desfășurau activitatea doar în cadrul comunităților românești, unde erau oarecum „ghetoizați”; o doua categorie era formată din orășeni români din clasa săracă, cu slujbe mărunte, servitori și muncitori necalificați și a treia categorie de orășeni, alcătuită din cei care își asimilaseră limbile și culturile urbane neromânești, ceea ce a făcut ca ei să prospere și să-și ridice statutul social în sistemul maghiar. Succesul lor

1 Irina Livezeanu, *Cultură și naționalism în România Mare 1918 – 1930*. Traducere din limba engleză de Vlad Russo, București, Ed. Humanitas, 1998.

2 Mariana Hausleitner, *Die Romänisierung der Bukowina: Die Durchsetzung des nationalstaatlichen Anspruchs Grossrumäniens 1918 – 1944 (Românizarea Bucovinei. Impunerea pretenției național-statale a României Mari 1918 – 1944)*, R. Oldenbourg Wissenschaftsverlag, München, 2001.

3 Dietmar Müller, *Staatsbürger auf Wiederruf. Juden und Muslime als Alteritätspartner im rumänischen und serbischen Nationcode. Ethnonationale Staatsbürgerschaftskonzepte 1878 – 1941 (Cetățenia revocată. Evreii și musulmanii ca elemente de alteritate în codul național românesc și sârb. Concepte etnonaționale de cetățenie)*, Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 2005.

4 Irina Livezeanu, *op. cit.*, p. 157.